

Tekst:

Ronald Grambo

Folklorist og kulturhistoriker

Ord og vendinger

Glimt fra dagligtalens mysterier

Ord lever lenger enn gjerninger.
Pindar (522-442 f. kr.)

I dagligtalen bruker vi gjerne faste vendinger (idiomer) og ord som dekker begreper vi mener vi forstår fullt ut. Likevel har flere av disse ofte en ganske komplisert historie, som det kan være vanskelig å trenge inn i. De kan åpne for sosiokulturelle perspektiver langt tilbake i tiden. Når en undersøker bakgrunnen til slikt språkmateriale, må en være klar over at både ord og faste uttrykk kan skifte innhold og mening på grunn av endrede sosiale, økonomiske, politiske, kulturelle og religiøse forhold.

Det hender ofte at ord og vendinger tolkes forskjellig ut fra de sosiale sammenhenger de ytres i. Situasjonene farger og understreker meningene i hva som blir sagt. Språk er kommunikasjon både på muntlig og skriftlig nivå. Selve stemmeleiet, tonefallet, kan gi en pekepinn om hvorledes et ord eller et fast uttrykk skal forstås i de enkelte kontekster.

Det er også slik at visse ord og termer primært tilhører kvinners vokabular. Gester kan understreke hva som sies. Det interessante er at gester kan berette det motsatte av hva som ytres muntlig i ulike kontekster.

Dette er naturligvis ikke tilfeldig, men er en ironisk måte å artikulere seg på.

Det er en kjent sak at norsk er blitt påvirket av andre språk, som f.eks. gresk, latin, fransk, tysk, engelsk, og andre språk også. De forteller om kulturkontakter med andre folkeslag og kulturformer på forskjellige nivåer gjennom århundrene. Vi skal her forsøke å kaste lys over bakgrunnen for visse kjente ord og faste uttrykk:

Tøffelhet

Å være tøffelhet betyr i vår tid å være underkuet og hundset av kona. Talemåten har intet folkelig opphav i Norge, men må være kommet til oss utenfra, fortrinnsvis ved litterære medier. Den kan være overført til oss fra Tyskland via Danmark. Et beslektet uttrykk er å "være under tøffelen." Dette kommer direkte fra tysk: "Unter den Pantoffel stehen". (Å stå under tøffelen.). Både på 1700-tallet og 1800-tallet fremstilte en del diktverk i Tyskland aggressive kvinner som ville gjøre opprør og gå i krig mot guden Pluto. Denne hadde truet herskelystne kvinner med helvetes straffer. Fru Venus oppfordrer dem til å bevæpne seg med tøfler og gå i krig. Og det nevnes her at den kvinne som bare har tøfler må ta dem på

likevel og kjempe tappert. Det er underforstått at de nok må tape denne krigen. Dette er satire rettet mot alt for egensindige og viljesterke kvinner. Begrepet tøffelheld ble i disse diktverkene brukt om herskelystne kvinner. Senere er ordet blitt festet til den puslete mannen, men dette er en sekundær utvikling. En møter termen tøffelheld allerede i 1538 i Tyskland i en billedserie kalt Doktor Syman.

I et patriarkalsk samfunn forutsettes det som en selvfølge at ektemannen er herre i huset. Men når kona tar over styringen, blir den tradisjonelle familieordningen satt helt ut av spill. En konfronteres med en omvendt verden der alt blir satt på hodet. Sko har fra gammelt av vært et maktsymbol. Og når mannen er blitt tøffelheld, betyr det at kona har tatt over styringen.

Det fins en mengde humoristiske eventyr og anekdoter hvor dette forholdet skildres. En slik stridbar kvinne er kjerringa mot strømmen, kjent bl.a. fra Asbjørnsen og Moes samlinger. Det er et internasjonalt utbredt skjemteeventyr.

Erik Werenskiold: Kjerringa mot Strømmen. Ill til Asbjørnsen og Moe: Folke- og Huldreeventyr

I tyske prekener fra 1700-tallet brukte prestene henne som et advarende eksempel på

hvordan det vil gå, hvis kvinnene får overtaket. Kona skal underkaste seg mannen og ikke oppføre seg slik som den obsternasige kjerringa mot strømmen.

Hverken fugl eller fisk

Dette er en talemåte en fremdeles kan høre fra tid til annen. På engelsk lyder det: "Neither fish nor flesh" (hverken fisk eller kjøtt). Den første versjonen av uttrykket ble nedtegnet i 1528. Denne uttrykksmåten, bruker den lærde humanisten Erasmus fra Rotterdam i sin bok Adagia (ordtak, fyndord, munnhell), men her på latin: (neque caro neque piscis). Hos Erasmus nevnes riktignok kjøttet først i motsetning til den engelske utgaven. Talemåten opptrer også i det nederlandske nasjonalspråket. Den engelske utgaven forekommer både på polsk og russisk. På finsk heter det: "Han er hverken fugl eller fisk." Her betyr det at han er en underlig skrue. Det er blitt hevdet at talemåten gjenspeiler visse heftige diskusjoner om reglene for hva en skulle spise og ikke spise i fastetiden på 1600-tallet i England. Dette er likevel uvisst. De lærde drøftet i fullt alvor om egg kunne fortæres i fastetiden. De hevdet at eggene kom fra et dyr en jo ikke kunne spise i fasteperioden, som varte i hele 40 dager.

Å ta bladet fra munnen

Dette uttrykket er ganske godt kjent. Det forekommer også på dansk, tysk og nederlandsk. Det har lenge vært uvisst hva uttrykket sikter til. En kjenner riktignok til meningen. Det betyr å snakke fritt ut, å tale åpenhjertig, å ikke legge skjul på noe, å ikke stikke noe under stol. I Bibelen forekommer uttrykket i flere utforminger. Og Martin Luther anvender uttrykket "die Hand auf den Mund (eller "das Maul) legen.". Når en legger hånden på munnen, er

det håndflaten – innbefattet fingrene – en plasserer mot munnen. En spør seg da om det er håndflaten det siktes til.

Dreier det seg om håndblad? En kunne i denne sammenhengen tenke på den anatomiske parallellen fotblad, som ellers har stor spredning i de nordiske språkene og i tysk. En har også ment at uttrykket kan ha oppstått i lærde kretser. Det kunne være en oversettelse av det latinske palma, som betyr den flate, utstrakte hånden. Ordet palma har utviklet forskjellige særformer over hele det romanske språkområdet. Sannsynligheten er stor for at blad i betydningen den flate hånden er en oversettelse av det latinske palma.

Å gi kurven

Uttrykkene å gi kurven eller få kurven er svært godt kjent i Norge. En har tidligere trodd at uttrykket å få kurven stammer fra en anekdote om den romerske nasjonalskalden Vergil, som levde under keiser Augustus' keiserdømme. En historie fra middelalderen beretter at Vergil hadde forelsket seg i en fornem romerinne. Hun stiller seg avisende til ham i begynnelsen, men til sist gir hun etter og avtaler et hemmelig stevne-møte. Vergil innfinder seg forventningsfull ved tårnet hun bor i. En kurv blir sluppet ned. Vergil skal heise seg opp til henne ved hjelp av den. Men når dikteren imidlertid har kommet halvveis opp til vinduet, etterlates han av den sveikefulle skjønnhet til sin grumme skjebne. Her må han henge til folk i byen får samlet seg, og de ser hvorledes den mektige trollmannen deres er blitt overvunnet og ydmyket av en kvinne. Det skal innskytes her at Vergil hadde ry for å være en stor magiker i middelalderen og senere.

I følge en annen utgave av beretningen, synes kurven å ha vært innrettet slik at bunnen på den løsnet, og den forsmådde

frieren styrtet ned til jorden. Men bakgrunnen er en annen. Friergaver i tidligere tider var gjerne hansker, som ble overlevert i en kurv. Når en slo opp trolovelsen, ble kurv og tilbehør levert tilbake. I en dansk lek heter det: ”Hansken, som du gav mig, kan du ta fra mig”.

Den forsmådde frierens kurv kan være den som frieren hadde friergavene i. Hvis familien ikke ville vite av frieren, fikk han tilbake kurven med gavene. I følge tradisjonen skulle det være tolv par hansker. Dette er ikke tilfeldig. Hansker har i århundrer vært et symbol på visse juridiske aspekter. En kan f. eks. tenke på uttrykket ”å kaste hansken” om utfordring til duell. Den som ble utfordret måtte ta opp hansken, hvis han ikke skulle bli æreløs. Tolvtalet er fra gammelt av hellig og magisk. Det er f.eks. ikke tilfeldig at Jesus hadde tolv disipler. Det er heller ikke tilfeldig at året har tolv måneder. Tolvtalets betydning er forankret i orientalske, astrologiske spekulasjoner.

Å grpte krokodilletårer

Å gråte krokodilletårer er ensbetydende med å være falsk, og trosforestillingen om at krokodiller gråter falske tårer er ofte omtalt i litterære verker. Et tidlig eksempel finner vi hos Peder Jensen Hegelund (1542-1614) i diktet Calumnia (Falskhet) (1579). I dette verket angis de latinske ordene ”crocodili lacrymae”, krokodilletårer, som peker på disse linjene: ”... ret som en Crocodile/ lod øyene græde, men hiertet smile/ /det er deris art, naar de først finde / oc see it menniske; deris øyen rinde, /dog i det samme, som de saa græde/ ruse de til oc mennisker opæde. Shakespeare nevner krokodilletårer i annen del av det historiske skuespillet Henry 6. 3, 3 (1592): ”As the mournful crocodile/ with sorrow snares relenting passengers” (som den triste krokodille med sorg fanger de

medlidende passasjerer). Begrepet krokodilletårer brukes fremdeles i skrift og tale, spesielt ved omtale av hyklere.

Ill.: Fredrik Skavlan

Å være i den syvende himmel

Dette uttrykket betyr å være så lykkelig som en kan bli. Opprinnelig er denne velkjente termen oppstått på grunnlag av tanker om hvorledes verden er oppbygget. Disse forestillingene har sine røtter i det gamle Babylons astrologiske ideer. Babylonerne studerte himmelhvelvingen på toppen av såkalte ziggurater, fjellignende byggverk. På toppen var et alter der de ofret svarte okser til gudene. Dessuten var det et observatorium der.

Babylonerne mente at det fantes syv himler som samsvarte med de syv kjente planeter (medregnet sol og måne). Hver planet beveget seg i følge deres tankegang på en sfære, og hver enkelt sfære ble styrt av en guddom. Den høyeste guden var solguden Ashus, og de øvrige guddommene ble gradert i forhold til deres avstand fra solen. Stjernen nærmest solen ble sett på som den mektigste. Når sfærene beveget seg, oppstod det musikk, sfærenes musikk, som dette ble kalt.

Syvtallet var hellig for babylonerne. De syv planetene beveget seg på solide spor eller skinner. Disse skinnene ble oppfattet

som sfærer av ulike størrelser, som lå på hverandre eller i konsentriske sirkler. Den minste var den som lå rundt jorden, og den var den laveste eller innerste. En forestilte seg at visse sendebud overførte den styrende makten fra den ene til den andre planeten hver tiende dag. En formodet at de var utstyrt med vinger, og de ble på gresk kalt angeloi, budbærere, altså engler. Ideen om de syv himler har holdt seg til våre dager.

Kompanjong

Ordet kompanjong kan avledes fra det gammelfranske compaignon og det middelfranske compain. Dette substantivet betegnet opprinnelig de som hadde varer om bord på et skip og på den måten var spesielt knyttet til skipperen.

Denne betydningen av det franske ordet synes å være påvirket av det gammelnorske félagi, handelsfelle om bord på et skip. Ordet félagi er beslektet med det engelske fellow i samme betydning. Uttrykket å gå i kompaniskap med noen betydde opprinnelig at visse personer hadde last om bord og gikk sammen med skipperen om å drive forretninger.

Å så dragesæd

En gresk myte forteller dette: Før han utførte en orakelordre og grunnla Theben, ville Kadmos innvie jorden med vann fra en hellig kilde. Dragen som vokter kilden, drepte først mennene til Kadmos, men ble selv avlivet av ham. Etter gudinnen Pallas Athenes forslag, dro Kadmos ut tennene til dragen og sådde dem i jorden. Av denne sæden reiste det seg brynjeklede kjemper, de såkalte Spartoi. Kadmos kastet en stein blant dem, og dermed begynte slåsskampen på liv og død. De kjempet seg i mellom, men fem overlevde kampen. Athene stiftet fred mellom dem og de hjalp Kadmos med

å bygge Theben.

Denne grunnleggelsesmyten beretter om opprinnelsen til en viktig by i antikken. De overlevende slåsskjempene ble stamfedre til de viktigste klanene i Theben. I og med at dragen var sønn av guden Ares, hadde de en guddommelig bakgrunn. Dette var i seg selv en legitimasjon av deres makt og betydning. Tennene er ved siden av knoklene det siste som smuldrer i graven. Dermed er dette blitt sett på som sentra for livskraften. Derfor kunne Kadmos bruke dragetennene som middel til å skape levende vesener. Jordkraften ga styrke til denne skapelsesakten. Den var opprinnelsen til alt liv.

Kadmos bekjemper dragen. Gresk vase-maleri, Louvre. Kilde: Wikimedia Commons

Den greske dramatiker Evripides gjenforteller myten i sin korallode "De fønikiske kvinner". Myten er opprinnelig fønikisk, og også navnet Kadmos er fønikisk. Grekerne selv hevdet at Kadmos kom fra Fønikia. Han brakte de fønikiske bokstavene til Hellas, og var på den måten en kulturheros. Til dette kommer at han grunnla en viktig by. Det var en måte å bringe orden i kaos på. Kadmos siviliserte landskapet på denne måten. Helten som dreper en drage er et velkjent motiv, ikke bare i hellensk mytologi, men også i Midtøstens idéverden.

Den mest kjente myten dreier seg om Sankt Georg og dragen.

Hellige kilder var det mange av i Hellas. Kilden som omtales i myten om Kadmos, var viet guden Ares. Etter en periode med utsoning for drapet på dragen, giftet Kadmos seg med datter til Ares. Hun hette Harmonia. Myten har sin opprinnelse i bronsealderen, og finnes i forskjellige variasjoner. Dette kan skyldes at den var overført muntlig i lengre tid før den ble skriftlig fiksert. Nedskriverne av myten kan ha endret den etter eget forogdtbefinnende, men variasjonene kan også avspeile lokale særegenheter ved mytematerialet.

I dag uttrykker å så dragesæd at en begår en handling med katastrofale konsekvenser. Ordet drage kommer for øvrig av det greske drakon, som betyr orm, og dette greske substantivet er avledet av et verb som betyr å stirre skarpt, stivt. Ormer mangler bevegelige øyelokk, og blikket deres virker derfor stirrende.

Å kjøpe katta i sekken

Dette uttrykket innebærer at en har gjort en mislykket handel og fått en vare som ikke duger eller en vare som en ikke har sett på forhånd. Den eldste versjonen, som forekommer allerede i middelalderen, nevner bare "å kjøpe i en sekk." Det vil si å kjøpe noe usett, slik som dette lille verset skildrer. Her gjengis det i den eldre tyske versjonen:

Swerinme sack koufet,
und sich mit tören roufet,
und borget ungewisser diet,
der singet dicke klagelet.

(Den som kjøper i en sekk,
og krangler med tosker,
og låner til upålitelige folk,
synger ofte en klagesang.)

Martin Luther brukte også denne middelalderlige formen. Katten kommer meget tidlig inn i sammenhengen. Noen mener at det opprinnelig har dreid seg om en hare. I den engelsktalende verden finner vi en gris i sekken. Det samme gjelder for øvrig de tysktalende områdene fra det 17. århundret av, og dette er øyensynlig den siste utviklingen.

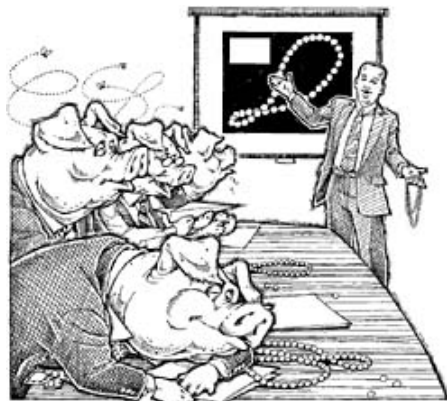
Å kaste perler for svin

Dette er en talemåte som virker absurd. Det er vel ingen som noensinne har villet kaste perler for dette velkjente pattedyret? Meningen er jo klar: En må ikke sløse med flotte gaver eller andre ting som mottakeren ikke har vett til å verdsette. Slik oppfatter gjerne moderne mennesker dette utsagnet av Jesus.

Denne setningen forekommer i den latinske bibeloversettelsen: "Neque mittatis margaritas. Vestras ante porcos" (Matt. vii, 6). Slik lyder den norske bibeloversettelsen av verset (fra 1962) i sin fullstendige form: "Gi ikke hundene det hellige, og kast ikke eders perler for svinene, for at de ikke skal trå dem ned med sine føtter og vende seg om og sønderrive eder." Dette er en formaning fra Bergprekenen. (I parentes bemerket: Hundene Jesus omtaler er de såkalte Kanaan-hundene. De har spisse ører og mandelformede, brune øyne, beige eller svart-og-hvit pels og en hale som krøller seg oppover. Denne rasen eksisterte allerede på Moses' tid. De streifet omkring som villhunder, og det gjør de også i dag. Disse hundene er til besvær, og flere israelere ønsker rett og slett å utrydde dem for godt. Andre igjen peker på at dette er bibelske hunder, og rasen må derfor bevares. Arkeologiske bevis på at det er en veldig gammel rase finnes det flere av. Det forekommer hulemalerier fra det første århundret i Sinai som forteller om dem. Og

skjeletter av mer enn 200 eksemplarer fra det femte århundret før Kristus er oppdaget syd for Tel-Aviv.)

En hypotese om bakgrunnen til uttrykket å kaste perler for svin er presentert av den amerikanske folkloristen Archer Taylor i hans fremstilling av ordtak, *The Proverb*, Copenhagen 1962, s. 186. Han tror at det har skjedd en sammenblanding av det latinske substantivet margarita, som betyr perle og det franske marguérite, med meningen margeritt (blomsten). Han understreker at dette er meget sannsynlig. Hypotesen bør nok likevel etterprøves.

Å kaste perler for svin!

Amasone

Det hender at en kaller stridbare kvinner som kjemper ufortrødent og tappert for en sak, for amasoner. Dette ordet er blitt antatt å komme fra gresk «a mason», «som mangler bryst». Det er også foreslått at det er et armensk ord som betyr månekvinne. På de sydøstlige strendene ved Svartehavet later det til at månegudinnens prestinner bar våpen. Det fortelles også at prestinnene knyttet til den lybiske gudinnen Neith (som Platon sammenlikner med Athene) utførte en årlig rituell kamp med våpen i hånd (Herodot IV, 180).

Bare en gang i året hadde amasonene omgang med menn fra nabofolket. De drepte guttebarna som kom til verden eller lemlestet dem eller sendte dem til nabofolket gargareerne. Bare pikebarn fikk vokse opp, og disse ble opplært i mannlige idretter og krigføring. De var dyktige bueskyttere. For å kunne spenne buen kraftig, skal de ha latt brenne eller skjære av sitt høyre bryst. Fra hovedstaden deres Themiscyra i Lilleasia invaderte amasonene i følge tradisjonen flere ganger Thrakia, øyene i Egeerhavet, Hellas, Syria, Arabia, Egypt og Lybia.

Dette gåtefulle folkeslaget, som i følge mytene bestod av kvinnelige krigere, er avbildet på et maleri fra Tiryns så tidlig som 700 før Kristus. Bildet viser en kriger som kjemper mot en amasone, men hvem denne krigeren er vet vi ikke. Etymologien a mastos, ”mangler bryst” er trolig falsk. Det finnes intet bilde som viser dem med kun ett bryst. En kan merke seg at billedframstillinger av amasoner er blant de eldste i gresk kunst. Amasonenes dronning var Penthesileia. Hun kom trojanerne til hjelp under den berømte trojanske krig, men ble drept av Akilles. I det gigantiske Artemistemplet i Efesos i Tyrkia fantes det fire statuer av sårede amasoner.

Hvert fjerde år, en måned før mennene konkurrerte i de olympiske lekene, kom jenter til Olympia for å løpe 160 meter i gudinnen Heras løp. Disse var kledd som amasoner med korte skjørt og bar skulder på høyre siden, som blottet brystet.

Også andre steder forekommer sagn og eventyr om kvinnelige krigere. En brasiliansk stamme ved navn Makurap trodde at et folkeferd nær deres territorium kalt Arapijatächaküp var bebodd kun av krigerske kvinner som holdt menn unna. Også koniageskimoene på Kodiak Island hadde flere beretninger om krigerske kvinner.

Et fjernt ekko av dette mytekomplekset fornemmes i Samsonar saga fagra. Her skildres et rike på Svalbard befolket kun av kvinner. Dette skildres i kap. XVI. Her kalles dette området Småmeyjaland. En kvinneøy skildres også i de keltiske beretningene Maelduins reise (Immram curaig Maele Duin) og reisen til Bran, sønn av Febal (Immram Brain maic Febail).

Adam av Bremen skriver i Beretningen om Hamburg stift, erkebiskopens bedrifter og øyrikene i Norden (det 11. århundret) om Anund, som av sin far kongen av Sverige, ble sendt av sted for å legge mer land under riket. Han kom til Kvinneland ”som vi mener er amasonenes land.” Der døde han og hele hans hær av gift som kvinnene hadde blandet i vannkildene. Dette var straffen for at svenskene hadde jaget bort biskopen sin. Deretter fulgte flere ulykker, bl.a. misvekst og tørke. Adam beskriver områdene omkring Det baltiske hav. Han nevner at svearne hersker over et stort område helt frem til Kvinnelandet. Dette er Adams uttrykk for Kvenland. Han fremstiller Estland som en øy. Den ligger helt opp til Kvinnelandet. Han nevner at amasonene holder til ved Det baltiske hav. Derfor kalles dette området Kvinneland.

Han skriver videre at noen av disse kvinnene blir svangre av å drikke vann. Men det er også de som kan berette at de blir besvangret av handelsmenn som reiser forbi eller av fanger som de har hos seg, eller av noen merkelige skapninger, som det er en del av der. Dette siste stoler Adam mest på. Og når de skal føde, blir det vesener med hundehoder hvis de er av hankjønn, men er de av hunkjønn, blir det de vakreste kvinner. De lever sammen og avviser ethvert samkvem med menn, ja, de snakker med bjeffelyder. Deretter går Adam over til å skildre andre, selsomme vesener.

Her kan vi se at Adam trekker inn gamle, klassiske beretninger om amasonenes levestil og holdninger til menn i sammenhengen. Dessuten har han trukket inn internasjonalt utbredt sagnmateriale om vesener med hundehoder, som vel har sin opprinnelse i Asia. Stoffet omkring amasonene har vært internasjonalt tankegods.

Amasonene har gjort et stort inntrykk i Europa. De figurerer i litterære verker flere århundrer etter de første spor av dem. Et eksempel på dette er Heinrich von Kleists store tragedie i fem akter i jambisk versmått om amasonedronningen (1808). Her skildres en kjærlighetsaffære mellom dronningen Penthesilea og Akilles under trojanerkrigen.

Sluttord

Alle ord og termer som er drøftet i denne artikkelen er metaforiske, idet de i dag må forstås i overført betydning. Selve ordet

metafor kommer opprinnelig fra gresk *metaphoros*, som nettopp betyr overføring. Det vil si at ord flyttes fra et betydningsområde til et annet. Fordi visse ord og faste vendinger brukes i sosiale sammenhenger, må de ikke fungere som uforståelige rebuser. De representerer et felles tankegods som alle kan benytte seg av.

Det er en mengde faste uttrykk som ikke har fått innpass i norsk språk, trolig fordi de inneholder sosiokulturelle og religiøse hentydninger som virker fremmedartet, og av den grunn blir forkastet. En annen mulighet er at de må modereres for at de kan anvendes i norsk dagligtale. De får da en annen valør. Noen av de metaforiske ordene og uttrykkene er utvilsomt litterært overlevert, som å så dragesæd fra myten om Kadmos. Dette gjelder vesentlig lån fra gresk og latin. Slike uttrykk ble gjerne brukt av representanter for humanismen, som Erasmus fra Rotterdam.

UTVALGT LITTERATUR

Adam av Bremen: *Beretningen om Hamburg stift, erkebiskopenes bedrifter og øyrikene i Norden*. Fra latin med innledning, noter og register ved Bjørg Tosterud Danielsen og Anne Katrine Frihagen. Etterord Helge Ingstad. Oslo 1993.

Collinder, Björn: *Att få korgen. Folkloristica Festskrift till Dag Strömbäck 13. augusti 1960*. Uppsala 1960

Fontenrose, Joseph: *Python. A study of Delphic myth and its origin*. Berkeley and Los Angeles 1959.

Lindqvist, Natan: *Taga bladet från munnen. Folkloristica festskrift till Dag Strömbäck 13. augusti 1960*. Uppsala 1960.

Meyer-Baer, Kathi: *Music of the Spheres and the Dance of Death Studies in Musical Iconology*. Princeton, New Jersey 1970.

Moser, Dietz-Rüdiger: *Schwänke um Pantoffelhelden oder die Suche nach dem Herrn im Haus (AT 1366 A*, AT 1375) Volkserzählungen und ihre Beziehungen zu Volksbrauch, Lied und Sage. Fabula Zeitschrift für Erzählforschung 13. Band Heft 3*. Berlin 1972.

Rodin, Kerstin: *Onda kvinnor och oregerliga hustrur. En etnologisk studie av kontroversiella kvinnobilder. With an English Summary*. Uppsala 1984.

Taylor, Archer: *The Proverb and Index to The Proverb*. Copenhagen 1962.

White, David Gordon: *Myth of the Dog-Man*. Chicago and London 1991.